

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjeništvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrančiranih pisem ne sprejemamo. Izdaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din, za inozemstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačajo list s članarino. Oglati po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. čk. rač. 11.197. Telefon 2312.

Delovanje poverjeništva UJU — Ljubljana od 1. julija 1927. do 30. junija 1928.

(Poročilo strok. tajnika tov. Jos. Kobala za pokrajinsko skupščino v Celju dne 20. junija 1928).

Tajniško poročilo bodi verno ogledalo vseh gmotnih in moralnih sil, s katerimi razpolaga organizacija, veren pregled vsega dela, ki se je izvršilo in ki se je moralo opustiti. Poročilo bodi kolikor mogoče tudi zanesljiv kazipot v bodočnost.

Ta načela so me vodila, ko sem sestavljal poročilo našega prekoletnega delovanja. Prepričan sem, da se nam ni bati bodočnosti toliko časa, dokler si bomo upali odkrito gledati resnici v oči ter z neizprosno avtoriteto slediti svojemu najboljšemu spoznanju.

Lanska delegacijska skupščina je postavila našo organizacijo, zlasti vse vodilne funkcionarje, pred veliko nalogo. Olajšala pa jo je vodstvu našega poverjeništva s tem, da ga ni postavila pred kaotične zahteve, marveč je to nalogo formulirala v logično sestavljen okvirnem delovnem programu, z bližnjimi in daljnimi, podrejenimi in nadrejenimi cilji.

Iz tega programa je črpalo vodstvo svoje iniciative, usmerjalo svoje korake. Ta program mora biti tudi izhodišče in merilo kritike. Tako pojmovano poročilo bo rodilo stoteran sad: pregrupiralo bo naše sile po potrebi in važnosti naših nalog, obrnilo ekonomsko naše energije v bodočem letu po pridobljenih izkušnjah, pokazalo bo življenja zmogljive razvojne smernice za bodočnost ter dvigalo naš idealizem za bodoče napore.

Statistika društvenih zborovanj.

Delovanje okrajnih učiteljskih društev je usmerila pokrajinska skupščina v Kranju po enotnem načrtu. Določila je, da zboruje vsako društvo obvezno petkrat v poslovnem letu. Poverjeništvo je izdalo okrožnico št. 289, vsebujočo reformo društvenega delovanja. Glavne točke, po katerih naj se vrše zborovanja, so: 1. Situacijsko poročilo. 2. Samozobrazba. 3. Reforma šole. 4. Izvenšolsko delo. 5. Slučajnosti.

Večina okrajnih učiteljskih društev se je točno ravnala po okrožnici. 25 društev je zborovalo po petkrat, 7 pa po štirikrat. Nekatera društva so pa agilnejša in so poleg predpisanih 5 zborovanj imela še 6., 7. celo 8. zborovanje. Vsega skupaj so priredila društva v tekočem letu 160 zborovanj, kar je povprečno točno 5 zborovanj na društvo. Nekatera društva niso upoštevala okrožnice št. 289 in niso pošiljala svojih poročil, kar je vse kako graje vredno. So tudi društva, ki se ne puste utesnjavati in žele pri zborovanjih več prostega razmaha — več avtonomije.

Statistika kaže, da udeležba na zborovanjih ni bila povsem zadovoljiva. V mnogih slučajih ni dosegla niti 50%. Pri manjših društvih je bila večja nego pri obsejnih. Umestna je resolucija ormoškega učiteljskega društva, ki smatra učiteljske zborovanja za važen faktor učiteljskega razvoja, neudeležba od strani članstva pa za brezobzirnost napram organizaciji, za komodnost in reakcionarnost, ki nikakor ni v skladu z ugledom naše organizacije, pa tudi ne z učiteljsko nadaljnjo izobrazbo, z interesom šole in torej tudi naroda in države.

Vsa predavanja, ki so jih priredila društva, so bila večinoma znanstvena in pedagoška. Pri reformi šole se je upoštevala zlasti delovni princip. Društva so razpravljala tudi o učnem načrtu, o šolskem zakonu in o centralnih pravilih.

Statistika članstva.

Na koncu lanskega poslovnega leta je štela naša organizacija 2717 članov. Stanje članstva v tekočem letu pa je razvidno iz naslednje razpredelnice:

	1927	1928	+	-
1. Brežičko-sevniško okraj. učiteljsko društvo	56	80	24	—
2. Celjsko	152	161	9	—
3. Belokranjsko	89	93	4	—
4. Dol. Lendavsko	72	66	—	6
5. Gornjeješko	32	37	5	—
6. Kamniško	102	103	1	—
7. Kočevsko	101	91	—	10
8. Konjsko	57	65	8	—
9. Krbjansko	39	38	—	1
10. Kranjsko	106	116	10	—
11. Krško	128	144	16	—
12. Laško	102	113	11	—
13. Ljubiško	74	85	11	—
14. Ljubljansko	206	213	7	—
15. Ljubljansko-okol.	227	220	—	7
16. Ljutomerško	73	86	13	—
17. Logaško	89	94	5	—
18. Mariborsko	42	44	2	—
19. Mariborsko	116	125	9	—
20. (d., l. breg)	114	129	15	—
21. Mežsko	53	55	2	—
22. Mursko-soboško	77	81	4	—
23. Novomeško	115	110	—	5
24. Ormoško	56	61	5	—
25. Ptujsko	119	134	15	—
26. Radovljiško	58	58	—	—
27. Slovenjebistriško	65	68	3	—
28. Slovenjegraško	36	42	6	—
29. Svetolenoško	49	47	—	2
30. Šmarjsko-rogaško	31	89	58	—
31. Šoljansko	43	52	9	—
32. Vransko	38	31	—	7
Skupaj	2717	2926	246	40

Iz navedene statistike je razvidno, da je narasla naša organizacija za 209 članov. Prirastek pripisujem na račun nanovo pristopivših mlajših tovarišev in nekaterih starejših tovarišev, ki so bili neorganizirani. Le v šmarjsko-rogaškem okraju so pristopili člani bivšega »Edinstva«.

Likvidacija »Edinstva«.

S sprejetjem deklaracije na celjski skupščini leta 1926., po kateri se je postavila naša organizacija na strogo stanovsko stališče, se niso strinjali nekateri učitelji. Izstopili so iz UJU in ustanovili svoje lastno združenje »Edinstvo«. Sreska društva so obstojala v Ljubljani in njeni okolici, v Kranju, v Radovljici, v Kočevju, v Novem mestu, v Brežicah in Rogški Slatini. Uvideli pa so svojo pogreško, sklenili na pravni seji dne 16. februarja 1928 likvidirati in zopet vstopiti pod okrilje naše močne organizacije. Izven naših vrst je samo še ono učiteljsko radovljiškega okraja včlanjeno v »Edinstvo«. Kljub temu lahko rečemo, da je združeno vse osnovnošolsko učiteljsko v Sloveniji pod praporom UJU.

Delovanje poverjeništva.

Pobuda za delo pri poverjeništvu so dali različni odseki, ki so se morali ustanoviti in pa okrajna učiteljska društva s svojimi predlogi, resolucijami in nasveti. Vodstvo poverjeništva je imelo skoro redno tedensko posvetovanja, h katerim so bili povabljeni tudi načelniki odsekov, da poročajo o svojem delovanju. Takih posvetovanj je bilo 34.

Ožji svet je imel 6 sej. Razpravljali je o vseh aktualnih vprašanjih stanovskega, šolskega in materialnega značaja. Širši svet je imel tri seje. V prvih dveh se je bavil predvsem z vprašanjem Učiteljske tiskarne, tretja pa je bila posvečena proračunu za leto 1928/29. in organizacijskemu tisku.

Delo je pri poverjeništvu z ustanovitvijo odsekov tako naraslo, da smo morali napraviti delovni načrt in najeti še eno sobo.

Opravljeni zapisnik izkazuje 1617 opravljenih števil.

Poverjeništvo je bilo v stalnem stiku s svojimi društvi. Na njih zborovanja je pošiljalo po potrebi svoje funkcionarje, ki so poročali članstvu o položaju.

Podobnost ne bom omenjal, ker bodo razvidne iz poročil posameznih odsekov.

Učiteljska samozobrazba.

Ta delovni program je postavil samozobrazbo učitelstva na odlično mesto.

Zlasti je opozoril na študij socialnih vprašanj, brez katerega ni modernega izobraženca. Kar je bila v prejšnjih vekih filozofija, to je danes družboslovje, veda, ki je poklicana kot nobena, da vpelje človeka v zakon človeške družbe, da mu razsvetljuje dolgo razvojno pot človeka kot socialnega bitja, ter da kaže v smeri dosedanjih razvojnih faz človeške kulture poti v bodočnost. Družboslovje je postalo danes neobhodno potrebno, da si zgradi izobraženec ob njegovem vodstvu svoje življenjske naziranje, brez katerega ne more biti izobraženca, ne more biti osebnosti, in brez te ne vzgojevalca. V očigled teh resnic se je postavil temelj, na katerem naj se zida nadaljnja učiteljska izobrazba, ravno na družboslovno izpoznanje.

Na podlagi teh supozicij je lanska skupščina sprejela v bistvu sledeče sklepe:

1. Na sporedu vsakega društvenega zborovanja bodi tudi samozobrazba: predavanja z diskusijo, aplikacija na konkretno življenje tistih tež, ki so se obravnavale separatno po samozobrazovalnih krožkih; revija dela v teh krožkih.

2. Potrebna kontrola, da se obravnava določena snov za zborovanja, posebno za samozobrazbo.

3. Za samozobrazbo se ustanovi poseben knjižnica za izdajanje kratkih brošur o vseh problemih, ki se obravnavajo v krožkih.

4. Gmotna sredstva za dvig društev, posebno pa za napredek izobraževalnega dela.

5. Organizirati je samozobrazovalne krožke; osnujejo jih društveni odbori. Na leto bodi vsaj pet sestankov.

6. Pobuda za delo med ljudstvom, pregled storjenega dela, s posebnim ozirom na kmetijstvo.

7. Na sedežu poverjeništva se ustanovi poseben centralni odbor za samozobrazbo. Ta odbor mora biti v stiku z vsemi samozobrazovalnimi krožki po vsej Sloveniji; skrbeti mora za izdajanje prej omenjenih brošur, voditi mora z navodili vse delo v teh krožkih ter z društvenimi odbori določati material za društvena zborovanja.

8. Ugotovil se je program za 3 leta.

Za l. 1927/28. je delegacija določila naslednje teme. Idealizem in materializem, Liberalizem — idejne in gospodarske osnove in posledice. Socializem in socialne reforme. Zadrugištvo in o družboslovju.

9. Koncem vsakega šolskega leta se organizira izobraževalni tečaj, na katerem se resumira vse prekoletno izobraževalno delo učitelstva, in sicer v aplikaciji na aktualnih problemih javnega življenja v narodu.

Tako je razdelila lanska delegacija na vse organizacijske funkcionarje precizne naloge glede vršenja učiteljskega dela.

Kaj se je resnično storilo v tem pogledu tekom prejšnjega leta:

a) Se pred začetkom šolskega leta se je vršil dobro uspel I. izobraževalni tečaj, skozi šest dni s povprečno udeležbo 176.

Poglobil je splošne smernice glede izvenšolskega dela učitelstva, podrobno razpravljal organizacijo samozobrazovalnega dela ter skušal podati temelje vzgoje in nove šole.

b) Pri poverjeništvu se je ustanovil osrednji izobraževalni odsek (Oio), ki je pa mogel le deloma izvršiti svojo nalogo. Krivdo je iskati v začetnih težkočah te akcije, ki se bodo dale premagati šele postopoma in sicer le pri dobri volji vsakega članstva.

Letos se bo morala delegacija še natančneje baviti s to akcijo, zato se omejim le na to ugotovitev.

c) Naša društva so organizirala tekom leta preko 120 izobraževalnih krožkov, ki bi se morali glasom sklepa sestati vsaj 600-krat. V resnici smo zabeležili v preteklem letu okrog 360 krožkovih sestankov. Res, da so se nekateri krožki ustanovili zelo pozno in niso mogli vsled tega izvršiti letošnjega programa, res je pa tudi, da so zborovali drugi krožki večkrat kot jih je vezal delegacijski sklep.

Tudi za naše izobraževalne krožke — in za te celo v večji meri — naj bi veljalo »Kar more, to moč je storiti dolžan«.

Toda pomembnejša od kvantitativne je kvalitativna stran tega najvažnejšega učiteljskega vprašanja.

Priznati nam je z vso potrebno resnostjo, da smo še daleč od tistega časa, ko bo l. splošnem priznanju nujne potrebe naše nadaljnje izobrazbe sledila tudi splošna naša akcija v tej smeri, 2. pa da ovirajo uspešno delo danes še ločena mnenja o bazi, na katero naj se predvsem nasloni naša samozobrazba. Letošnja delegacija naj stori v tej smeri korak dalje, kajti ne smemo si zakrivati, da je prav od tega spoznanja odvisen uspeh našega izvenšolskega in šolskega dela ter koncem koncev ugled in gmotni položaj vsega našega stanu.

Zato prosim cenjeno delegacijo, da posveti temu vprašanju letos posebno pozornost.

Odsek za izvenšolsko delo.

Odsek za izvenšolsko delo je skušal zbrati najprej vse podatke o dosedanjem izvenšolskem delu učitelstva. V to svrhu je razposlal posebno okrožnico vsem učiteljskim društvom, ki naj zbere statistične podatke o delu učitelstva. Doslej je prejel odsek 17 poročil. Iz statistike je razvidno, da se učiteljsko udejstvo povečuje v kulturnih društvih: pevskih, dramskih, telovadnih; od gospodarskih društev pa pridejo v poštev sledeča: kmetijske podružnice, sadjarska in čebelarstva društva, hranilnice in posojilnice.

Delo tovarišic si je zamislil odsek koncentrirano po deklinskih krožkih. Izdal je navodila glede zasnovanja in dela s pozitivom, naj poročajo o uspehu vse tovarišice, ki so pričele delovati po krožkih. Doslej je prejel odsek poročilo o 10 krožkih.

Na seji 23. februarja 1928 se je odsek za izvenšolsko delo reorganiziral v tem smislu, da so učiteljice prevzele organizacijo izobraževalnega dela med ženskami, zlasti snovanje deklinskih krožkov, tovariši pa med moško mladino in se bo izobraževalno delo v prihodnjem šolskem letu nadaljevalo v tem smislu.

Odsek za nadaljevalno šolstvo.

Voilna misel mu je: Šola, ki odpušča mladino z dovršenim 14. letom, ostaja s svojim delom na pol poti, je polovičarska ustanova. Učiteljstvo mora, ako svojo nalogo prav pojmuje, vzeti tudi vzgojo zrelejših mladine v svoje roke. Osnovna šola mora dobiti svoje dopolnilo v nadaljevalni šoli, ki mora postati enako splošna ustanova kot je osnovna šola sama. Vzgoja in pouk na teh šolah morata biti poklicno umerjena.

Odsek je priredil v poslovnem letu več anket in sestankov, na katerih se je razpravljalo o pomenu, nalogah in ustroju kmetijskih in gospodarskih nadaljevalnih šol ter o izobrazbi učiteljev za pouk na teh šolah. V številnih sejah odseka so se obravnavala vprašanja učnih načrtov in organizacije teh šol. Izdelali so se načrti za učiteljske tečaje za uvajanje v delo na nadaljevalnih šolah.

Merodajnim oblastvom je odsek bodisi ustmeno, bodisi pismeno obrazložil svoje želje in zahteve ter dobil od obeh oblastnih odborov — ljubljanskega in mariborskega —

zagotovilo, da se hočeta zavzeti za to šolstvo in poskrbeti za njegov razvoj, pa tudi učiteljem dati priliko za izobrazbo v tej smeri. Oba oblastna odbora sta tudi že postavila primerne zneske v svoj letni proračun za nadaljevalno šolstvo in priredila letos posebne tečaje za izobrazbo učiteljev in učiteljic nadaljevalnih šol. Pri ljubljanskih tečajih bodo sodelovali tudi učitelji-praktiki. Vzporedno z osrednjim odborom sta delovala v istem smislu odseka za nadaljevalno šolstvo v Mariboru in Celju.

Odsek za obrt. in trg. nadaljevalne šole.

Učitelji teh šol so imeli do poslednjega časa svoje lastno društvo. Uvideli pa so, da bi samo maloštevilno društvo ne dovedlo obrtnega šolstva do onega razmaha kot bi ga lahko naša organizacija. Z mislijo na ta razmah je društvo likvidiralo, pri poverjeništvu pa se je ustanovil poseben odsek, ki je poverjen z nalogo, da započne smoteno delo, t. j. posreduje na merodajnih mestih za redno financiranje tega šolstva in da se z reformnim delom zagotovi pozicijo, ki bi jo moralo to šolstvo zavzemati v veliki celoti, ki jo ustvarjata osnovna in nadaljevalna šola.

Mladinska Matica.

Po sklepu delegacijske skupščine v Kranju smo prešli na realizacijo misli o tej ustanovi s sestavo posebnega odseka, v katerega so se imenovali: kot predsednik Lužar, kot namestnik Slapšak, kot tajnik Pahor, kot upravnik Smole, kot član Mencin; pozneje se je pritegnil še Mazi.

Odsek se je takoj lotil dela, ki je obstajalo v tem, da se izda za leto 1928. knjižni dar, sestojec iz treh knjig: Kresnic (izvirno leposlovje in znanstveni sestavki), Zgodbe z južnega morja (prevod iz svetovnega slova — Jack London) in Sadjarski (praktična knjižica za otroke na kmetih). Ugotovil je, da bi bilo mogoče izdati 18 tiskanih pol male osmerke za 10 Din, ako bi dosegli 10.000 naročnikov, torej nekako 10% slovenske osnovnošolske mladine.

Odseku je bilo takoj jasno, da je mogoče doseči to število le potem organizacije, torej z enodušnim delom vsega slovenskega učitelstva. Imel je pred očmi še posebno, da je danes knjiga draga, vsled česar je tudi mladinska slovenska produkcija zaostala. Vprašanje je bilo torej: znižati proizvodne stroške s čim višjo naklado, obenem pa dati mladini nekaj dobrega, da se Mladinski Matici zagotovi obstanek.

Odsek je imel dve nalogi: pripraviti rokopise in sprožiti zbiranje naročnikov. Po daljšem razpravljanju je bilo vprašanje knjižnega daru rešeno v soglasju z onimi učitelji, ki so dali pobudo za ustanovo ter so jo propagirali. Za zbiranje naročnikov pa se je poverjeništvo obrnilo na naša društva, a direktno je odsek razvil v »Učit. Tovariš« živlavo agitacijo, ki je trajala več mesecev. Rok zbiranja naročnikov je bil določen do 15. aprila, pa se je podaljšal do 1. maja. Za tiskanje knjig so se predvidevali 3 tedni, za vezavo in razpošiljatev tudi 3. Sklep je bil, da se najkasneje 15. junija začne razpošiljati knjige. (Za meščanske šole so se razpošiljale že 10. junija).

Zbiranje naročnikov je izvedlo organizirano učiteljsko tako, da se je Mladinski Matici zagotovil obstanek. Ze 15. aprila, torej ob stavljenem roku, je bilo zagotovljenih 11.000 naročnikov.

Posebno važno pa je bilo dejstvo, da se je istočasno z naročniki zbral tudi ves kapital, torej okrog 110.000 Din. Mladinska Matica je torej lahko takoj prešla k tiskanju knjig, in sicer Zgodbo z južnega morja v 12.800 izvodih, Kresnic v 13.800 izvodih, Sadjarski v 14.500 izvodih. Naj omenimo, da je bilo naročil izven šol tole število:

CMD v Ljubljani 500 serij (vse tri izdane knjige).

Jugoslov. Mat. 300 serij.

Oblastni odbor v Ljubljani 1320 Sadjarski.

Brezalkoh. produkc. 500 Sadjarski.

Tako je bilo mogoče poslati že prvo leto M. M. okrog 40.000 knjižic med slovensko mladino.

Kar zadeva dejanskega ustanovitelja M. M., torej ono slovensko učiteljsko, ki je zbiralo naročnike, moramo reči, da je ponekod šlo na delo z vsem navdušenjem, s prepričanjem o dobri stvari, da je pa drugod stalo indiferentno ob strani. Močne šole niso pridobile večji niti enega naročnika, medtem ko so enorazrednice prijavile 25% in več odstotkov vseh učencev. To poglavje bomo morali še pretresati, ker ni vseeno, ali stori učiteljsko kaj za izobrazbo mladine potem knjig ali ne stori ničesar.

Gotovo je doseglo agilno učiteljsko velik moralen uspeh, ki se je posrečil tudi gmotno.

Račun Mladinske Matice je naslednji za leto 1927/28.:

I. Prejemki:

Naročnina

1. Šole	112.992,60 Din
2. Obl. odbor ljublj.	6.600,— »
3. CMD v Ljubljani	5.000,— »
4. Jugoslov. Matica	3.000,— »
5. Brezalkoh. produkcija	2.500,— »

Skupaj . . . 130.992,60 Din

II. Izdatki:

1. Tiskarna	98.785,— Din
2. Honorarji	11.860,— »
3. Poština blokov in paketov	9.917,— »
4. Uprava in razpošiljatev	4.766,— »
5. Knjige	402,— »
6. Inventar	244,— »

Skupaj . . . 125.974,— Din

Posnetek:

I. Prejemki	130.992,60 Din
II. Izdatki	125.974,— »

Prebitek . . . 4.118,60 Din

V zalogi je še malo število izvodov knjig Mladinske Matice.

Odsek Mladinske Matice je dal tiskati le toliko izvodov knjig, kolikor je bilo dejanskih naročil, oziroma kolikor je knjig razposlal. Razposlal je poleg naročenih tudi nekaj izvodov poverjenikom na prosto razpolaganje, in sicer sorazmerno z naročili (za 20—50 naročenih — 1 serijo, za 50—100 naročenih — 2 seriji, od 100 dalje po 3 serije).

Preostali izvod se prodajajo: Kresnice à 7 Din, ostale à 8 Din.

Ob sklepu razpošiljatev je dobila M. M. razne reklamacije in nova naročila. Izkazalo se je, da so reklamirali večinoma tisti, ki se niso držali navodil ob nabiranju naročnikov. Bloki so se izkazali kot praktični, a naročilne listke mora poverjenik dostaviti M. M., sicer ne more uprava jamčiti za redno pošiljatev. Novim naročilom seveda ustanova ne more ustrežiti.

Kakor rečeno, je M. M. zagotovljen obstanek. Iz piteka v prvem letu sklepamo, da se lahko razvije v velik kulturni činitelj. Če bi vse slovensko učiteljstvo storilo svojo dolžnost, bomo že prihodnje leto dosegli uspeh, ki bo pomenjal začetek nove dobe v razvoju slovenske mladinske literature.

Odsek za reformo šole.

Na delegacijskem zborovanju v Kranju si je organizacija nadela tudi važno nalogo, da bo delovala za reformo naše šole. Na samozobrazovalnem tečaju je zbudil zanimanje referat o delovni šoli. Ob tej priliki so se seznanili pristaši delovne šole in si napravili načrt za nadaljnjo propagando. 4. oktobra je priredila P. C. v Mariboru skupno z odsekom za šolsko reformo sestanek za delovno šolo. Na sestanku so poročali pristaši delovne šole o svojem delu in o svojih smereh. 16. januarja je bila v Ljubljani anketa o delovni šoli, na kateri se je izvolil nov odsek za reformo šole: Jos. Dolgan, Angela Vode, Ivo Horvat, Leo Pibrovce in Zmagor Bregant. 4. marca se je vršil v Mariboru občni zbor P. C., ki se ga je udeležil tudi odsek za reformo šole in zastopnik UJU. Na sestanku, ki se je vršil po zborovanju, se je razpravljalo o razmerju med pedagoškimi in samozobrazovalnimi krožki. Od tedaj so začeli delovati po vseh okrajih zastopniki za delovno šolo, ki so odseku tudi poročali o uspehih v njihovem okraju. 3. junija so se sešli v Mariboru zastopniki delovne šole. Na sestanku so govorili zlasti o potovanju na mednarodni pedagoški kongres v Berlinu in Lipskem ter o vtisih, ki so jih dobili v poizkusnih razredih, o podporah in o zvezah med nami in institucijami in osebnostmi v inozemstvu; pretresalo se je, kaj se je letos napravilo v korist delovne šole in kako se bo delo drugo leto nadaljevalo. Mnogo nam je pomagal tovariš Pibrovce s svojim poizkusnim razredom na Jesenicah, potem pa s svojimi praktičnimi predavanji. Po samozobrazovalnih krožkih se je obravnavala delovna šola, tako se je širilo zanimanje, delovna šola je postala za vse slovensko učiteljstvo važen problem, ki ga je treba pojasniti in na razumljiv način rešiti. Dosedaj sta delovala odsek in P. C. v Mariboru skupno in vsaj eno in je ta zveza delo le krepila in pospeševala, ne da bi prišlo do nesporazuma. Spoznali smo tudi, kako neobhodno potrebno je kolektivno delo, t. j. skupno delo in razpravljanje enako mislečih. Največje ovire so bile zaradi oddaljenosti tovarišev, ki jim ni bilo mogoče, da bi se sestajali vsaj vsak mesec enkrat. Čim več pa bo pristašev delovne šole, tem lažji bodo sestanki, ker si ne bodo potem tovariši preveč oddaljeni. Pri delovni šoli se nam je ozirati zlasti na socialne in gospodarske razmere ter na socialne in produktivne smeri nove vzgoje in nove generacije, zato nam je vzor produktivna delovna šola, ki bo potrebe našega kmetijskega in delovnega ljudstva najbolj zadovoljila in obenem narod v zvezi s kmetijskimi in gospodarskimi tečaji ter mladimi in dekliškimi krožki najbolj dvignila.

Gospodarski svet

je razpravljal v petih sejah možnosti gospodarske koncentracije organiziranega našega članstva. Ponovno je razmišljal o reformi »Učiteljske Samopomoči« z ozirom na raztegnitev podpor tudi na bolezenske slučaje, o koncentraciji vseh gospodarskih sil naših članov v neki osrednji gospodarski ustanovi, ki bi dobavljala finančne vire prav tako za kulturne naloge naše organizacije, kakor za naše pravne in razne druge potrebe. Tudi

oba učiteljska doma v Ljubljani in Mariboru bi dobivala svojo največjo podporo iz te osrednje ustanove.

Težko občutena potreba po močnem obrambnem skladu je narekovala gospodarskemu odseku dolžnost, predložiti letošnji delegaciji konkretne predloge za ustanovitev tega prepotrebne fonda.

Zelo težak položaj, v katerem se je porverjenosti skoraj vse pretečeno leto nahajalo radi neurejenega razmerja do Učiteljske tiskarne, je onemogočil gospodarskemu odseku začetek propagande po krožkih in društvenih zborovanjih za katerokoli panogo naše gospodarske osamosvojitve.

Šele v zadnjih dveh mesecih se je položaj toliko razčistil, da je mogel gospodarski odsek preko dosedanjih samih ugibanj k konkretnim predlogom, ki jih bo dobila cenjena delegacija v pretnes in sklepanje.

Učinkovita propaganda, ki naj predoči vsemu našemu članstvu fundamentalno važnost solidne gospodarske organizacije za ves naš stan, bo mogoča šele po sklepih letošnje naše skupščine. Zeleti je le, da bi posvetila cenj. delegacija tem vprašanjem ono poglavlje pozornost, ki jo gospodarska stran naše in vsake stanovske organizacije resnično potrebuje.

Šolsko-upravna odseka UJU v Ljubljani in Mariboru.

Velike važnosti za organizacijo sta oba šolsko-upravna odseka v Ljubljani in Mariboru. V teh odsekih se obravnavajo najaktualnejša vprašanja našega stanu, vsa stanovsko in šolsko-politična vprašanja. Pravne, materialne, personalne, obrambne in informativne zadeve potom tiska so naloge tega odseka. Ker so personalne zadeve najbolj pereče vprašanje našega stanu, je organizacija posvetila temu posebno pozornost s tem, da je očiti svet sklenil pozvati oba šolsko-upravna odseka, naj osnujeta posebno sekcijo pod okriljem odseka, tkzv. personalno sekcijo, ki bo imela evidenco v personalnih zadevah.

Povdariti je treba, da naj se naše organizacije ne smatra za posredovalnico za službe in to vlogo ona odklanja. Organizacija je le za to tu, da štiti članstvo pred krivicami pri nameščanjih in premeščanjih. Ona varuje le zakonito postopanje na podlagi zakonov in odredb. Zato tudi ne more oporekati v slučajih, če se je postopalo v okvirju zakonov in naredb, čeprav se kdo subjektivno čuti zapostavljenega. Oblastim ne moremo odrekati pravic, ki so jim dane v okvirju zakonov in odredb, pač pa smo pripravljeni odločno se zavzeti tudi v takih subjektivnih primerih, če je dokazano strankarstvo, ali stvarno neutemeljeno postopanje odločujočih oseb. Dokazi pa morajo biti podprti v smislu zadnje okrožnice, ki zadeva odlok notranjega ministra glede očitka pristranosti napram oblasti in uradnim osebam.

Zelo važna je ustanovitev šolsko-upravnega odseka v Mariboru. S tem je dobila organizacija oficijelen stik s prosvetno upravo v mariborski oblasti. Bodimo odkriti: tudi vsaka ljubosumnost mora s tem odpasti. Ne potrebna je rivaliteta med Ljubljano in Mariborom. Vsakega uspeha enega ali drugega moramo biti vsi veseli. Delo nam je skupno. Separatizem smo, upamo preboleli. Mariborski šolsko-upravni odsek prav agilno deluje in prejema poverjeništvu in uredništvu »Učit. Tovariša« prav dragocene podatke od njega. V vsakem slučaju, ki ga prejme poverjeništvu in odda odseku, prav točno in vestno odgovori. Prava dobrota teh odsekov se bo razvidela šele čez čas, ko se še bolj izpopolnita.

Upamo, da tudi pri Zvezi državnih nameščenecv dobimo kmalu odsek, kjer bomo lahko dobivali tudi juridične nasvete samih juristov in sodnikov, ki jih ima Zveza na razpolago.

Delujmo na to, da se naša organizacija izpopolni tudi tehnično glede poslovanja.

Šolsko-upravni odsek v Ljubljani je imel od postanka (oktobra 1927) do danes 13 sestankov in odsek v Mariboru 10 rednih in 1 izreden sestanek.

Na teh sestankih sta odseka obravnavala nastopne predloge in vprašanja in svoje tozadevne sklepe predložila poverjeništvu za nadaljnje postopanje.

1. Nagrada šolskim upraviteljem za tajništvo pri krajevnih šolskih odborih. Intervencije pri prosvetnem oddelku glede tolmachenja čl. 7. uredbe je bila objavljena v »Učit. Tovarišu«.

2. Izprememba in izpopolnitev uredbe o krajevnih šolskih odborih — izdelan je tozadevni elaborat.

3. Oblastni šolski nadzornik bodi osnovnošolski učitelj. Napravila se je v tej zadevi spomenica na Izvršni odbor UJU in poslanske klube, da štiti naše želje.

4. Sodelovanje šolske mladine pri prireditvah.

5. Ocenjevanje naturalnih stanovanj — kako se je izvršila ta zadeva v drugih oblasteh (tabela za sarajevsko oblast je bila objavljena v »Učit. Tovarišu«).

6. Premeščanje po čl. 71. Intervencija pri prosvetnem oddelku.

7. Začasno premeščanje zač. učiteljev po sreskih šolskih nadzornikih in svrhu nadomeščanja obolelih učiteljev.

8. Ocenjevanje učnih oseb po šol. upraviteljih naj se upošteva, končni red naj ocenjevalna komisija sporoči šol. upraviteljem za vpis v »Uslužbenički list«.

9. Kolkovanje izkazov — ukinitve. Na tozadevno vlogo je ministrstvo prosvete sporočilo, da ni moglo spraviti zadevne odločbe v letošnji finančni zakon — in da mora ostati zadeva zaenkrat pri starem.

10. Kolkovanje prilog se računom kraj. šol. odborov — tozadevno so izšli posebni odloki in navodila.

11. Ukinitve 8-razrednic. Po sestanku upraviteljev 8-razrednic se je na podlagi sklenjenih smernic in razlogov poslala spomenica obema prosvetnim oddelkom (Izvršnemu odboru in poslanskemu klubu).

12. Prevedba kronskih upokojencev. Napravila se je v tem vprašanju spomenica na ministrstvo financ, Izvršni odbor in poslanske klube (zadevo ima Glavna kontrola).

13. Izplačevanje posmrtnin, nadur, občinskih doklad in nagrad za popisovanje šolarjev.

14. Ustanovitev oblastnih učiteljskih knjižnic.

15. Obravnava šolskih zamud.

16. Postopek disciplinskih zadev.

17. Uvedba psiholoških popisovalnih pol in pregled šolarjev-novincev po zdravniku.

18. Zopetna upeljava uradnih okrajnih in oblastnih učiteljskih konferenc. Napravila se je spomenica.

19. Zvišanje oprav. doklad šol. upraviteljem v novem šol. zakonu. Predlog Izvrš. odboru.

20. Vzdrževanje naturalnih stanovanj od strani krajevnih šolskih odborov. Vloga obl. šol. odboru in prosv. oddelku v Mariboru.

21. Kolkovanje raznih vlog na oblasti naj prinese Ročni katalog.

22. Brezplačno kurivo učiteljstva naj se uredi potom tožbe.

23. Statistične tabele za glavno letno poročilo.

24. Nove postavke v proračunu krajevnih šolskih odborov.

25. Zbiranje prispevkov in razno prodajanje knjig, sreč itd. po šolah.

26. Šolske razmere v poedinih srezih. Za Prekmurje deputacija pri vel. županu.

27. Izdaja »Pravilnika za enotne šolske zvezke«.

28. Poenostavljenje šolskih tiskovin.

29. Znižanje in maksimiranje obveznih učnih ur in zvišanje honorarja za nadure.

30. 32-letno službovanje učiteljstva za doseg polne pokojnine s 15% poviškom.

Poleg navedenih zadev sta reševala odseka še mnogo drugih vprašanj in dajala tozadevna pravna navodila in informacije.

Zaostanke iz prejšnjih računskih let — partija 55.

Glasm predpisov zakona o državnem računovodstvu in vsakoletnih fin. zakonov se izplačujejo v budžetskem letu, ki traja od 1. aprila enega do 31. marca drugega leta, zapadli (dospeli — pripadajoči) prejemki (plače, pokojnine, potni in selinski stroški i. dr.), za katere je bil predviden v istem proračunskem letu kredit, do dne 31. avgusta, če je bil pripadajoči zahtevek priglasi pred potekom budžetskega leta, t. j. do 31. marca in če je bil za to izdan nalog nakazujoče oblasti do konca julija novega budž. leta.

Vsi po 31. marcu priglasi zahtevki in oni za katere ni bilo kritja v budž. letu, zapadejo v takozvano partijo dolgov iz prejšnjih let.

Ker se je često dogodilo, da ni bilo v budž. letih dovolj kritja za pripadajoče zahtevke (potni in selinski stroški), ali se zaradi prepozne priglasi zahtevkov (osn. plače, rodb. doklade i. dr.) niso mogli izplačati zahtevki iz kreditov minulega proračuna, je zapadlo mnogo zneskov — tekem zadnjih let nad 2 milijona — v omenjeno partijo (55.).

Take zneske je prijavljala nakazujoča oblast na običajen način ministrstvu prosvete.

Na prošnje posameznikov in skupin je poverjeništvu UJU večkrat posredovalo potom centrale UJU v Beogradu, zveze državnih nameščenecv in poslanskih klubov pri ministrstvu prosvete in ministrstvu financ za izposlovanje in otvoritev kredita za sanacijo teh priglasi zaostankov — dolgov. Meseca marca t. l. se je res — lahko rečemo po našem prizadevanju — dovolil zadosten kredit za izplačilo vseh priglasi zaostankov iz prejšnjih let do pare — za prosveto v Sloveniji 28 milijona. Gotovo se je vsak prizadeti oddahnil, ko je čital v novinah, da se izplačajo vsi zaostanki iz prejšnjih let, a eden obrača — drugi obrne.

Kakor že omenjeno, so bili vsi zaostanki običajno priglasi ministrstvu prosvete pred potekom budž. leta in na podlagi teh priglasi in predloženi priznanje je bil dovoljen kredit za vse zaostanke.

Razen priznanic, ki jih je vizirala mesta na kontrola na podlagi originalnih nakazilnih spisov, se ni zahtevalo nobenih drugih dokazil (dekretov — rešenj) in zadeva je bila tedaj v redu.

Meseca marca t. l. pa je pričelo ministrstvo prosvete vračati spiske s priznanicami prosv. oddelkom s pozivom, da mora vsak poedinec s posebno prošnjo zaprositi za izplačilo zaostankov in prošnji priložiti priznanice in dokument o upravičenosti do izplačila in to v smislu odloka ministrstva prosvete E. F. br. 6849 z dne 15. junija 1927, ki se je nanašal na izplačilo nadur na meščanskih šolah.

Prizadeti so na poziv prosv. oddelkov takoj zadostili nalogu, a kljub temu doslej velik del teh zaostankov ni izplačan, četudi ima ministrstvo prosvete po čl. 13. finančnega zakona za leto 1928/29, po preteku proračunskega leta še štiri mesece časa za izdajanje izplačilnih nalogov za aganžirane kredite — kakršen je tudi tu omenjeni — dovoljeni kredit.

Poverjeništvu je napravilo potrebne korake glede izplačila še neizplačanih zaostankov, za katere je kredit tu.

Odsek za kontraktuale.

Prošnje kontraktualev za doseg državljanstva SHS so se po nastopu ministra dr. Korošca reševale s precejšnjo brzino, dočim je zadnji čas nastal nekaj zastoj. Vzrok bo

menda iskati v tem, da niso bile prošnje nekaterih zadostno opremljene s potrebnimi prilogi. Tako je odbor zvedel, da niso nekateri prosilci predložili prošnji izjave ene izmed tukajšnjih občin za sprejem v občinsko zvezo. Drugim so manjkale priloge izvršenih študij, tretjim so manjkale druge priloge ali niso bile zadostno kolkovane itd. Pri sreskih poglavarjih in vel. županstvih dobi vsak kontraktualec navodila, po katerih se mora natančno ravnanj in predložiti vse v navodilu zahtevane listine.

Pripominjamo, da se je na večkratni poziv v U. T. priglasi le 78 tov., ki še nimajo državljanstva, dasi je število gotovo še enkrat večje. Za nepriglasi ne bilo mogoče ničesar ukreniti in naj si ti vsled malomarnosti pripišejo sami sebi posledice.

Izkaz prijavljenih s poslanimi podatki je bil poslan s posebno spomenico ministru dr. Korošcu in tov. Fleretu. Sklepamo iz poročil v listih, da je po predloženem izkazu ugodno rešenih ¼ prošenj. Od onih ki so dobili ugodno rešene prošnje ni čutil potrebno niti eden kolegov, da bi to javil odboru. Evidenca mora odbor iskati — kakor omenjeno — iz listov. Da mora biti taka evidenca nepopolna, je samoobsebi razumljivo. Med nekaterimi tovariši, ki še nimajo rešenih prošenj, se je pojavilo neko razburjenje in šale so se celo opazke, češ, da odbor dela samo za nekatere. Za posameznika se ni napravilo najmanjšega koraka! Kar je bilo doseženo, je bilo vedno potom skupne liste. Nujno bi tedaj bilo potrebno, da se ponovno javijo vsi tisti, ki nimajo še rešenih prošenj z navedbo datuma in uradne števe. onega urada, pri katerem je bila prošnja predložena, da bo mogoče ponovno posredovati pri ministrstvu. Drugo važno vprašanje, za katero se je odbor potoval, je bilo pri razpisu učiteljskih služb definitivno nameščenje kont. učiteljev. To pa ni doseglo popolnega zaželenega uspeha.

Končno se je pri odboru za kontraktuale razpravljalo o posebnem fondu, ki naj bi se ustanovil pri pov. UJU in iz katerega bi bili deležni v prvi sili učitelji iz Primorja. Za rešitev teh vprašanj je imel odbor od oktobra do danes 15 sej.

Pevski zbor učiteljstva UJU.

Kmalu bodo pretekla tri leta, kar ima slovensko učiteljstvo svoj pevski zbor. Rodil se je v dobi, ko je preživljalo slovensko učiteljstvo eno svojih najtežjih kriz. Ob krstu mu ni kumovala organizacija, a izšel je iz njenih vrst. Kljub temu ga je sprejela pod svoje okrilje. Zbor je tu, delo je vztrajno, žilavo in požrtvovalno v prid stanu in naroda. Iz njegovega nastopa na lanski pokrajinski skupščini v Kranju smo se uverili o njegovih vrlinah. Svoj in naš pevski sloves je ponesel tudi izven mej Slovenije v Zagreb, kjer je nastopil pred zbrano pevsko elito zagrebško. Kritika je bila nad vse laskava. Ponovil je svoj koncert v Ljubljani in Celju, povsod s istim uspehom. Sedaj se pripravlja za koncert, ki ga priredi povodom državne skupščine v Mariboru. Njegov nadaljni obstoj je odvisen od moralne in materialne podpore naše organizacije. Okrožnico pevskega zbora smo razposlali vsem društvom s prošnjo, naj razpravljajo o njej in dajo svojim delegatom na pokrajinski skupščini striktna navodila.

Seja poverjenikov.

Sestanki poverjenikov in po potrebi referentov iz vseh poverjeništev pod vodstvom predsednika UJU so umestni in potrebni. Poverjeniki poročajo o delovanju svojega poverjeništvu. S tem je omogočen upogled v delovanje poverjeništvu in dana prilika in možnost usmeriti vse delo v organizaciji enotno in smoteno. Seje poverjenikov bi se morale vršiti vsaj vsak drugi mesec. Letos je bila — žal — samo ena seja v Brodu na Savi 18. decembra 1927. Obširno poročilo je priobčil Učiteljski Tovariš 22. decembra 1927.

Seja glavnega odbora.

Poleg sej poverjenikov se vršita vsako leto navadno tudi dve seji glavnega odbora. Glavni odbor udruženja sestavljajo vsi člani izvršnega odbora, poverjeniki in tajniki vseh peterih poverjeništev in po trije na glavni skupščini izvoljeni člani iz vsakega poverjeništvu. Iz našega poverjeništvu so to tovariši Anton Gnus, Anton Hren in Josip Lapajne. Seja, ki se vrši tik pred glavno skupščino, pripravi vse predloge za glavno skupščino in določi potrebne odseke, zapisnikarje in overovatelje. Na seji, ki se vrši navadno okrog velike noči, poda predsednik udruženja poročilo o delu izvršnega odbora, poverjeniki ali tajniki vsakega poverjeništvu pa poročajo o delovanju svojega poverjeništvu. Izvolijo se: odsek za teme, predloge, po potrebi odsek za pravila in šolski zakon, finančni odsek ter še drugi odseki. Odsek za teme določa referate in referente za glavno skupščino, v odseku za predloge se razpravljajo o vseh predlogih, došlih iz posameznih poverjeništev in važnih za vso organizacijo. O čem razpravlja odsek za pravila in šolski zakon, nam pove označba odseka. Obširneje in podrobneje o tem ne bom govoril, ker je objavil Učit. Tovariš pred kratkim točno poročilo o seji glavnega odbora. Podrobno poročilo pa je prinesla Narodna Prosveta. Sklepi se odstopijo izvršnemu odboru z nalogom, da jih realizira. Važnejši pridejo pred glavno skupščino.

Izvršni odbor UJU.

Izvršni odbor sestavljajo: predsednik, dva podpredsednika, glavni tajnik in osem članov. Voljeni so za dobo treh let na glavni skupščini. Izredna člana sta še blagajnik in

urednik Narodne Prosvete. Izvršni odbor vodi kot najvišja inštanca udruženje in ga zastopa na zunaj. Ima redne tedenske seje, na katerih rešuje tekoče zadeve in predloge došle iz posameznih poverjeništev. Opozorjam tu na poročilo predsednika tov. V. K. Petrovića, ki ga je podal na seji glavnega odbora dne 27. maja t. l. in ga je objavil Učit. Tovariš, št. 49 z dne 21. junija t. l. iz katerega je točno razvidno, da se je pečala organizacija z raznimi stanovskimi, šolskimi in materijalnimi vprašanji. Organ central. udruženja je Narodna Prosveta, ki izhaja 2 krat na teden.

Udruženje jugoslovenskega učiteljstva

je bilo ustanovljeno 18. julija 1920 na I. glavni skupščini in kongresu v Beogradu. Sestavlja ga pet poverjeništev. Beograjsko obsega Srbijo in Južno Srbijo, Crno goro in Vojvodino s 144 okrajnimi učit. društvi in 6623 člani, zagrebsko poverjenišтво šteje 52 okrajni društvi in 2024 člane ter obsega vso Hrvatsko-Slavonijo, ljubljansko 32 okrajni učit. društvi z 2926 člani, sarajevsko poverjenišтво za Bosno in Hercegovino ima 25 okrajnih društev in 950 članov ter poverjenišтво za Dalmacijo, ki šteje 15. okraj. učit. društev s 738 člani. Skupno ima torej naše udruženje 258 okrajnih učiteljskih društev s 13.174 člani. Tu naj omenim, da ni še združeno vse učiteljstvo v našem udruženju. Velik del hrvatskega učiteljstva je v članjenih v »Savezu hrvatskih učiteljskih društev«. Ker ni med Savezom in UJU posebnih in velikih načelnih diferenc, upam, da pride kmalu do likvidacije tudi tega vprašanja. Začetni koraki so že storjeni.

Beograjsko poverjenišтво

je v tekočem poslovnem letu izdalo knjigo »Osnove za reorganizacijo UJU«. (Knjigo je razdelilo naše poverjenišťo vsem predsednikom okrajnih učit. društev.) Sreska društva so razpravljala o načrtu novih pravil. Poverjenišťo je izdelalo za društva poslovnik ter priredilo za učitelje II. pedagoško-psihološki tečaj. Za razširjenje Učiteljskega doma je napravilo loterijo. Srečke je kupilo tudi naše članstvo. V domu je penzionat za učiteljsko deco. Širji sosvet je imel sejo 10. in 11. januarja. Razpravljala so se nastopna važnejša vprašanja: Boljša skrb za vzdrževanje šol, zakon o narodnih šolah, učiteljska samozabrazba, šolski album, izdajanje lista, ki bi prinašal vzorna predavanja, državni prosvetni program, boljše urejevanje Narodne Prosvete in Zorice, mednarodni učiteljski kongres v Berlinu, fond učiteljskih sirot, šolski muzej.

Zagrebsko poverjenišťo.

O njegovem delovanju je poročal poverjenik Škavić nastopno: Delovanje je bilo težavno zaradi neznosnih prilik, ker ni včlanjeno vse učiteljstvo Hrvatske in Slavonije v UJU. Preganjanje učiteljstva je prenehalo, a imelo je slabe posledice. Padlo je število društev in članstva. Ker je ministrstvo prosvete priznalo Učit. dom v Zagrebu Savezu hrvatskih učit. društev, je članstvo v UJU silno deprimirano. Pojavilo se je vprašanje ustanovitve tretje učit. organizacije. Vendar pa tvori članstvo UJU relativno večino. Mnogo učiteljev je neopredeljenih. Vsled teh prilik je moralo prenehati izhajanje lista »Jedinstvo«. Vendar pa je začel list na zahtevo članstva in po sklepu širjega sosveta zopet izhajati. Ker je dobilo poverjenišťo od zaloge šolskih knjig 300.000 Din podpore, so začeli graditi Učit. konvikt, ki je domala že dovršen. Glavno prizadevanje je obstojalo v tem, da obdrži poverjenišťo svoje dosedanje pozicije. Na raznih mestih ni organizacija tako zastopana, kot bi morala biti. Zlasti velja to za namestitelno komisijo. Vsled nepačnega tolmačenja zakona je izgubilo učiteljstvo v Zagrebski in primorsko-krajiški oblasti pravico do brezplačne kurjave, dasi ravno je rešil državni svet povoljno to vprašanje. Šolski nadzorniki naj bodo stalni. Obrtne in trgovske nadaljevalne šole naj ostanejo v rokah osnovnošolskih učiteljev. Krajevni šolski odbori ne delujejo točno po predpisih. Poverjenišťo deluje živo ob vsaki priliki in se bori za učiteljske in stanovske pravice.

Poverjenišťo splitsko

za Dalmacijo je delovalo predvsem na okrepitvenju organizacije. Od vsega dalmatinskega učiteljstva je včlanjenih v UJU 7%. Mlažje učiteljstvo slabo pristopa v organizacijo. Učiteljski dom je na čisto trgovski bazi in nima s poverjenišťom nikakega stika. Za članstvo izdaja poverjenišťo list »Pokret«. Okrajna društva so razpravljala o pravih UJU. Pravila za poverjenišťo še niso sestavljena. Uprava je razdeljena na organizacijski, pravni in ekonomsko-finančni odsek.

O sarajevskem poverjenišťu

ne morem podati popolnega poročila, ker okrajna društva še niso poslala svojih poročil, predlogov in zaključkov svojem poverjenišťu, delovalo je na okrepitvenju organizacije in ustanovitvi nekaj novih okrajnih učit. društev. Nekateri člani zahtevajo ustanovitev oblastnih učit. društev, drugi žele sekcije, tretji samostojna okrajna učit. društva. Zato je treba čimprej donesti nova pravila in uvesti strogo disciplino. V začetku leta je pozvalo poverjenišťo društva, naj razpravljajo o reorganizaciji UJU, o pravih in Učit. domovih. Poverjenišťo je pokrenilo vprašanje izdajanje lista: »Arhiv za bosansko-hercegovaško učiteljstvo«. Doslej so izšle 3 številke. Razmere med učiteljstvom v stanovskem pogledu niso rožnate. Poverjenišťo predlaga za vse ono učiteljstvo, ki se noče včlaniti v UJU, »črno knjigo«.

Nova pravila UJU.

Za nova pravila hrani naš arhiv mnogo spisov, mnogo načrtov in dobrih idej, ki pa žal še niso našle razumevanja na jugu.

Zadnji projekt ima učiteljstvo pred seboj, odsek pokrajinske skupščine ga bo imel v pretresu, ki lahko da delegatom za mariborsko glavno skupščino še podrobna navodila.

Temeljno načelo za nas mora biti, da v interesu dobre organizacije ne damo okrniti poverjenišťu, se ne podvržemo nezmišelnemu in škodljivemu centraliziranju in zahtevamo taka pravila, da ne bodo poverjenišťu po njih ovirana v svojem delu in razmahu.

Projekt šolskega zakona.

V letošnjem letu smo dobili nov projekt šolskega zakona, ki sam na sebi ni slab. Bil bi eden najboljših od vseh dosedanjih projektov.

Poverjenišťo ima izdelan elaborat svojih predlogov, ki jih je deloma že, deloma jih pa bo še predložilo merodajnim krogom.

Zadnje čase je bil projekt pred ministrskim svetom. Kakor smo čitali v »Narodni Prosveti« so pa poedini ministri osporavali temeljne zahteve učiteljstva, tako n. pr. 32 letno službeno dobo, 1 grupo II. kategorije itd. Za enkrat je stopila aktualnost šolskega zakona v ozadje in ne pride pred to skupščino.

Naš tisk.

Pokrajinska skupščina v Kranju je dala poverjenišťu mandat za izvedbo vseh smernic, ki jih je razvil v svojem referatu »Naš tisk« tov. Ribičič. Dočim je Mladinska Matica popolnoma realizirala svoj program in izdala publikacije o kresu, se smer pri Popotniku in Zvončku ni izpremenila. Obširno je govoril o tisku na seji širjega sosveta tov. Dimnik. Po stvarni debati je sklenil širji sosvet, naj se s preuredbo Popotnika in Zvončka počaka, ker bosta praznovala prihodnje leto 50 oziroma 30 letnico svojega obstoja. Vsi smo si pa edini, da je preosnova pri obeh neobhodno potrebna. Odvisna pa je največ od dobrih sodelavcev. Čim prej se izvede, tem bolje za ugled lista. O Popotniku je poslal posebno poročilo za pokrajinsko skupščino njegov urednik.

Slovenska šolska Matica

je imela občni zbor 4. aprila t. l. Z izidom volitev naša organizacija ne more biti popolnoma zadovoljna, ker sedi v odboru premalo zastopnikov osnovnošolskega učiteljstva, čeprav tvori to glavni kader članstva. Publikacije ne odgovarjajo današnjim potrebam učiteljskega stanu. Naša zahteva je, da bodi na občnem zboru SSM navzočega čim več članstva. Zato naj se vrši občni zbor ob času pokrajinske skupščine. Izpremene naj se pravila in prilagodijo današnjim prilikam. Stališče organizacije smo tolmačili novemu predsedniku v posebnem pismu.

Centralna knjižnica.

Centralna knjižnica UJU šteje 1786 inventarnih števk z 2536 zvezki. V letošnjem šolskem letu se je knjižnica pomnožila za 56 inv. števk, ki izvirajo po večini iz recenzijskih izvodov »Učiteljskega tovariša«. Štiri knjige so bile kupljene za OIO. Knjižnice se poslužuje več tovarišev v študijske svrhe in je bilo v letošnjem šolskem letu izposojenih in deloma že vrnjenih 135 del. Ker je mnogo važnih knjig, ki so pa nevezane, bi bilo potrebno, da se nakaže knjižnici enkratni znesek 3—5000 Din za vezavo knjig, a obenem nakaže vsaj 1500 Din letno za nabavo najvažnejših novih knjig.

Učiteljska tiskarna.

Učiteljska tiskarna je gospodarsko podjetje, v katerem bi morala imeti naša organizacija vso zaslobo. Prizadevali smo si, da bi postala popolnoma last organizacije. Naš trud pa je bil brezuspešen. Odločilni faktorji so bili nasprotnega mnenja. Zato smo svojo namero opustili in stopili s tiskarno samo v trgovske stike. Pogodbo smo dostavili vsem društvom.

Učiteljska domova v Ljubljani in Mariboru.

Oba sta si postavila za svoj cilj čimprej zgraditi lasten dom, ki naj bi služil organizaciji ter sprejel pod svojo streho srednje in višje šole obiskujočo učiteljsko deco. Premoženje Učiteljskega doma v Ljubljani znaša 473.121 Din, onega v Mariboru pa 324.090 Din. Premoženje obeh se množi s prostovoljnimi prispevki članstva in z gospodarsko akcijo. V tej se medsebojno podpirata, zato priporočam stanovsko zavednemu učiteljstvu, da ne zavrača pomoči in ponudb, ki izhajajo iz drugega področja. Učiteljski konvikt v Ljubljani se je 5. maja t. l. preosnoval v zadrugo z omejeno zavezo. Delež znaša 100 Din z enkratnim jamstvom. Doslej je podpisanih nad 300 deležev. Omenim naj tu, da sta prejela oba doma iz čistega dobička 1927 biv. drž. zaloge šolskih knjig in učil v Ljubljani 30.000 Din, ozir. 15.000 Din. Stanovska dolžnost veleva nam vsem, da izdatno podpiramo svoja domova.

Učiteljska Samopomoč v Sloveniji.

O njej ne bom izgubljal besed. Povdarjam samo, da je najbolje organizirana gospodarska učiteljska ustanova, ki izplača takoj po smrti članovi posmrtnine tolikokrat po 5 Din, kolikor članov šteje društvo na dan članove smrti. Za člane sprejema učitelje in profesorje, njih soproge in vdove ter učitelje javnih in zasebnih šol v Sloveniji. Pričlenec ne sme biti starejši od 45 let in mora biti ob času sprejema zdrav. Kdor želi pri-

stopiti, naj javi društvenemu predsedniku svoje ime, rojstne podatke, značaj, rojstni kraj, kraj bivališča in zdravniško izpričevanje. Ob sprejemu plača od 25 do 74 Din (po starosti). Za vsak smrten slučaj plača 5 Din in enkrat v letu za upravne stroške in za rezervni fond 6 Din. Danes šteje društvo 2250 članov, posmrtnina pa znaša 11.250 Din. Učiteljska Samopomoč vrši svojo dolžnost nevsiljivo in na tovariški način. V nas samih si iščimo opore, pomagamo drug drugemu, Učit. Samopomoč naj bo res prava samopomoč za vse tovariše in tovarišice.

Zveza državnih nameščencev.

Delovanje Zveze drž. nameščencev se je v prošlem letu v glavnem usmerjalo na grupacijo sil, ki bi dale Zvezi na znotraj in na zunaj potrebne razmaha.

Slo je pred vsem za čim boljše rešitev vprašanja, kako spraviti pod okrilje Zveze še vse one organizacije, ki so stale doslej izven njenega okvira in ki so skušale urediti vsem drž. nameščencem skupne zadeve z lastno močjo.

Zvezi se je pregrupacija bojnih sil na osnovi izpremenjenih pravil do izvestne mere posrečila, in vse večje organizacije, med temi v prvi vrsti naša, so ji nudile dovolj moralne in materialne podpore.

Udeleževanje naše Zveze na zunaj torej ni bilo večkrat kronano z uspehom radi tega, ker se Glavni Savez v Beogradu ni v prvi vrsti sam preustrojil, ni pa seveda tega zahteval tudi od ostalih pokrajinskih Zvez, vsled česar je ostalo prizadevanje naše Zveze več ali manj glas vploječa v puščavi.

Zivljenjska moč Zveze pa se je zlasti odražala v urejevanju vsem državnim nameščencem skupnih zahtev.

Poseben njen odsek je v vseh detaljih predelal činovniški zakon ter so bile v obširnem elaboratu, ki ga je predložila Zveza vsem ministrstvom in Glavnemu Savezu, do gotove mere vpoštevane tudi naše specialne zahteve.

Zveza se je zavzemala za to, da se uradniškemu zakonu prizna polna veljavnost in da se ukinejo vse določbe finančnih zakonov, ki so bile in so še danes uradniškemu zakonu na škodo.

Borila se je za stalnost in neodvisnost drž. nameščencev.

Zahtevala je izpremembo novega davč. zakona, ki je nad vse težko pogodil drž. nameščence. Vodila je borbo za izplačilo razlik, ki nam pripadajo po čin. zakonu za čas od 1. oktobra 1923 do 1. maja 1924, zahtevala je likvidacijo vseh državnih obveznosti iz prejšnjih let in ponovno restitucijo pod krinko takozvanih poplav leta 1926 reduciranih draginskih doklad.

Za podaljšanje stanovanjskega zakona je zbrala obsežno statistično gradivo.

Zahtevala je brezplačno lečenje državnih nameščencev v državnih in samoupravnih bolnišnicah po čl. 112. uradniškega zakona in njih fakultativno zavarovanje v slučaju bolezni in nezgod.

Ker je novi stanovanjski zakon najemnine valoriziral v mnogih primerih preko zlate valute, je predlagala 13-kratno povišanje stanarine.

Revizijsko uredbo o povračilu potnih in selitvenih stroškov je imela naša Zveza pri vsaki priliki v evidenci in je baš zdaj na tem, da privede to vprašanje do srečnega zaključka.

Prav tako je podprla našo zahtevo, da se z drž. nameščenkami omoženim drž. nameščencem ne smejo krčiti draginske dolžade.

Po vseh svojih močeh se je Zveza udeleževala kolektivne akcije, da se člana 123. in 139. ter zadnji odstavek člena 157. uradniškega zakona (predmeti na osebne prejemke, pridobitev pravice do polne pokojnine in uživanje pokojnine v inozemstvu) v polnem obsegu zopet uveljavijo in da se določba čl. 336. fin. zak. za leto 1928/29, ki razširja pokojninsko službeno osnovo od 10 na 15 let ukine.

Delovala je in še vedno stremi za tem, da se s členom 344. fin. zak. za l. 1928/29. predvidena revizija uradniškega zakona proširi tudi na vse drž. upokojence brez razlike.

Nastopila je ponovno proti zavlačenju prevredbe kronskih penzij na dinarske.

Zahtevala je revizijsko tolmačenje čl. 144 uradniškega zakona v tem smislu, da se prizna pravica do pokojnine tudi onim vdovam drž. upokojencev, ki so se poročile tedaj, ko so bili njih možje že v stanju pokoja.

Nadaljnja Zvezina akcija se je usmerjala na zahtevo, da se drž. upokojencem z rešenjem z dne 7. oktobra 1924 odvzeta stanarina zopet prizna in da odredba čl. 152 uradn. zakona, ki določa, da se odreja količina penzije z istim odlokom, s katerim se uslužbenec upokoji, striktno izvaja.

Sama vprašanja torej, ki so vsem drž. nameščencem enako pri srcu, od katerih pa žal vsled neumevanja vladnih faktorjev, pa tudi vsled nezadostne organizatorne zavesti drž. uslužbencev samih, do danes niti eno še ni dovoljno likvidirano.

Naše mnenje o Zvezi, ki se je poleg drugega postavila brez pridržka ob stran tudi našemu odporu proti najnovejšim persekucijam, proživša nam vso moralno podporo, je docela opredeljeno.

Zveza bo morala v najkrajšem času preokreniti pravec svojega delovanja tudi v vzgojno, ideološko smer ter iz svojega članstva napraviti to, kar danes še ni.

Pomen Zveze drž. nam. za učiteljstvo je posebno v tem, da dobimo potom nje stike z vsemi stavbami, državnega pravdnštva, kar služi naši organizaciji v oporo pri stanovsko-politiški borbi.

Na podlagi teh zvez nam je mogoče dobiti informacij, kako imajo posamezna

vprašanja urejena pri drugih strokah, kar nam služi pogosto za utemeljevanje in oporo naših predlogov in zahtev, ter vlog.

Z Zvezo se skupno borimo za skupne zahteve in interese vsega državnega uradništva.

Naš namen mora biti, da ne bomo skupno nastopali samo z ostalim državnim uradništvom, ampak tudi s privatnimi nameščenci in strokovnimi organizacijami drugih stanov, kadar bomo hoteli doseči kake skupne težnje. Kadar se bodo strokovne organizacije solidarno borile druga za drugo, če bodo ogroženi interesi in prava ene ali druge, tedaj bomo šele lahko rekli, da smo borbena organizacija, ki je v stanu mobilizirati široko javnost v obrambo pravic sorodnih strokovnih organizacij in da ne bo nastopalo samo članstvo, ampak tudi široka javnost, če bo kdorkoli poizkušal nasilno kratiti pravice strokovnih organizacij.

Taka solidarnost se je pokazala posebno v zadnjem slučaju, ko je bila ogrožena državna svoboda in svoboda tiska naše strokovne organizacije.

Zveza drž. nam. je dala naši organizaciji na razpolago upravne in sodne juriste, ki so proučili zadevo s pravnega stališča ter nam dali pravno bazo za našo nadaljnjo borbo. Zainteresirala je za naš boj vse včlanjene organizacije, ki so se solidarizirale z učiteljstvom. Intervenerala je pri velikem županu, pripravljena je bila tudi osebno intervenirati pri ministrstvu prosvete, kar se je pa pozneje izkazalo za nepotrebno. Zainteresirala je za zadevo tudi činovniški kongres v Sarajevu, ki je sprejel resolucijo solidarnosti vsega drž. uradništva v državi z učiteljstvom.

Ker dobi sedanja Zveza drž. nameščencev tudi svoje poslovne prostore in pisarne v Učiteljski tiskarni, bo imela naša organizacija z njo še tesnejše stike in še več koristi.

Pravi pomen skupne in solidarne borbe vseh strokovnih organizacij se bo pokazal pa šele čez leta, ko bomo skupne nastope dobro organizirali.

Na tem polju ni potreba samo konsekventnega dela, ampak tudi trdne volje in vstrajnosti!

Preganjanje učiteljstva v prevaljskem okraju.

Kje tiči vzrok temu zlu, nismo mogli točno ugotoviti. Vemo le, da je prišlo orožništvo k nekaterim našim učiteljem ter izvedlo hišno preiskavo, ne da bi bilo pokazalo učitelju odlok oblasti, ki je odredila preiskavo. Čitalo je privatno korespondenco pri učitelstvu. Ves postopek oblasti je proti čl. 11. in 17. ustave. S tem je oblast kruto žalila učiteljstvo in mu je jemala ugled pri ljudstvu. Rezultat vseh preiskav je bil negativen. V zaščito članstva je poverjenišťo storilo najenergičnejše korake ter obvestilo o protizakonitem postopanju slovenske poslanske klube in posamezne poslance, kakor tudi Izvršni odbor v Beogradu. Stavili smo v Učit. Tovarišu javno vprašanje g. ministru notranjih del, g. ministru prosvete, g. velikemu županu v Mariboru in g. sreskemu poglavarju v Prevaljah. Vsem smo poslali št. 23 Učit. Tovariša z dne 22. decembra 1927. O preganjanju učiteljstva smo poročali tudi na seji poverjenikov, ki se je vršila 18. decembra na Brodu ob Savi in na seji glavnega odbora v Beogradu 27. in 28. maja 1928. V kolikor smo poučeni je sramoten postopek prenehal. Če so pa bili kaznovani oni faktorji, ki so kršili ustavo in zakon, nam ni znano.

Disciplinska preiskava in tiskovna tožba proti predsednikom društev, poverjeniku in uredniku »Učit. Tovariša«.

Velika preizkušnja za našo organizacijo je prišla v letošnjem letu, ko so se pričele persekucije nad vodilnimi člani organizacije, ker so ti izražali voljo in razpoloženje članstva.

Najprej so prišli v disciplinsko preiskavo predsedniki društev, ko smo se zavzeli za referenta min. prosvete. Te preiskave še danes niso končane. Nekateri predsedniki so dobili službene opomine, ker so točno izvrševali društvene sklepe. Disciplinski senat v Ljubljani je zahteval okrožnico poverjenišťu v tej zadevi. Poverjenišťo te okrožnice senatu ni izročilo, ker je hotelo varovati društveno avtonomijo. Ugledni upravni juristi pri Zvezi državnih nameščencev so stali ob strani poverjenišťu in dajali material za obrambo na razpolago. Ti so izrekli pravno mnenje, da disciplinski senat in ne druga oblast, izven politične, nima pravice vmešavati se v interese avtonomne pravice društva. Edino ako društvo prekrši svoj delokrog, ima pravico poseči vmes politična oblast in razpustiti društvo.

Našim društvem predsednikom, ki so stali neomajno na braniku obrambe naših stanovskih pravic, smo dolžni izreči na skupščini priznanje in zaupanje v imenu celokupnega učiteljstva.

Slične stvari so se dogajale tudi pri šumarskem in Udruženju jugoslov. nacionalnih železničarjev. Tudi tam so bili člani ključani na odgovor zaradi društvenih ukrepov. Vodilni član železničarske organizacije je bil za nekaj časa celo odstavljen iz službe.

Zelezo se preizkuša v ognju, ljudi v borbi! Tako je tudi naša organizacija postavljena preizkušnji v borbi.

Prvi je sledila druga! »Udari pastirja in čreda se bo razkropila.«

Ker sta izvrševala sklep organizacije, sta prišla v disciplinsko preiskavo poverjenik UJU in urednik Učiteljskega Tovariša. S tem je učiteljstvo začutilo, da se jemlje svoboda izražanja naši organizaciji, ki je zajamčena vsem društvom po ustavi in društvenem zakonu. Tudi v tem pogledu so nam prišli na pomoč ugledni juristi Zveze drž. nameščencev.

Služaj je bil namreč težje npravi, ker se je klical na odgovor disciplinski komiteta predsednika organizacije kot predstavnika lastništva in urednika Učiteljskega Tovariša zaradi zadev, ki so bile objavljene v listu. Če bi se nadaljevala ta praksa, potem se sploh njevala svoboda in vsaka kritika za državno uradništvo, njega organizacije in liste. Tudi v tem pogledu je priskočila Zveza drž. namestencev na pomoč z odločilnimi sodnimi juristi. Smelo lahko trdimo, da smo stali v obrambi na višku.

Disciplinski preiskavi so sledili uradni popravki od oblasti v Učiteljskem Tovarišu. Vse učitelstvo je bilo pa presenečeno, ker je ljubljanski prosvetni oddelek popravljal slučaje, ki so se vršili izključno v mariborski oblasti. S tem je bila uredniku odvzeta možnost odgovora na popravke, ker bi ga po najnovejši praksi v zmislu čl. 92 čin. zak. zopet klical disciplinski na odgovor, če bi priobčil kako zavržen popravko.

Ob priliki seje Glavnega odbora UJU smo dokazali zado devalo na lice mesta v Beogradu. Uredili smo zadevo zadovoljivo.

V največje presenečenje pa je sledila čez mesec dni po tem še tiskovna tožba, ki je bila povzročena sicer na podlagi starega naloga iz Beograda od ljubljanske oblasti.

Ob tej priliki smo videli, da imamo mnogo prijateljev. Oglasile so se vse učiteljske organizacije v državi. Glavni odbor UJU je bil solidaren, vsa poverjenstva UJU so lidarna, tudi učiteljske organizacije izven UJU so bile solidarne, tisk vseh učiteljskih skupin je bil solidaren in je prinašal članke o tem; Zveza državnih namestencev je bila solidarna, z njo so bile solidarne z učiteljskim vsem v celanem strokovnem in činovniški Savez v Beogradu, ki je dal temu duška na kongresu v Sarajevu; solidarni so bili jugoslovanski nacionalni železničarji, ki so z največjo verno zasledovali našo borbo in jo s simpatijami spremljali v svojem časopisu, lahko rečemo, da tudi širša javnost z verno in pozornostjo sledi naši borbi.

Sreska društva so častno izvršila svojo dolžnost in podprla vodstvo organizacije v borbi za skupne interese. Pred sklepom naj še omenim kako idealne borec imamo na svoji strani s citatom iz pisma g. dr. Jakoba Stefančiča iz Beograda, ki smo ga naprosili za zastopstvo našega poverjenstva v Beogradu, ki pravi: »Glede mojega računa, o katerem mi pišete, Vam končno še omenim, da mi služi le v čast, da morem zastopati Vase Udruženje, ki se tako težko in odločno bori za svojo vzvišeno idejo in ker uvidevam, da Vam je za končni uspeh potrebna vsaka pravica, smatram zastopništvo kot častno zadevo.«

Končam to temno točko naše organizacije z izjavo, da hrani organizacijski arhiv dokumente, ki bodo zgodovini pričali o vsem, kar se je godilo nad organizacijo in njenimi voditelji v času, ko je strnjeno branilo učiteljsko svoja stanovska prava. Vključno razočaranjem ne izgubimo idealizma in trdne vere, da bo stanovska ideja učitelstva zmagala in premagala vse zapreke, ki so ji zadnji dogodki morda še začeli. Tudi poedinci, ki morda krenejo v stran ali se morda popolnoma izgube, nas ne uverijo o nasprotnem.

Imenovanje oblastnega šolskega nadzornika za ljubljansko oblast.

Vzpredeno z gornjo zadevo je šlo vprašanje oblastnega šolskega nadzornika za ljubljansko oblast. Sprva je bila vsa borba usmerjena v to smer, da se je forsiral od prosvetne uprave namestčenje profesorja, od UJU pa osnovnošolskega učitelja.

Poverjenstvo je predložilo prosvetni upravi in UJU predlog, kakor so ga sprejeli predsedniki društev na svojem tožadnem sestanku. Drugih korakov poverjenstvo ni storilo v tej zadevi, kakor da je naročilo svoj centrali, naj čuva da ohrani osnovnošolsko učiteljsko svoja poverstva. Gospod prosvetni inspektor dr. Capuder je deputaciji pov. UJU odklonil predlog ter vztrajal na imenovanju profesorja na to mesto.

Ko je bil pov. Andrej Skulj imenovan za vršilca dolžnosti oblastnega šolskega nadzornika, je pričela proti njemu disciplinarna preiskava, da si samo formalni predstavnik lastništva lista, ker to zahteva zakon in celo v tiskovno tožbo se ga je vstutilo vmes. Ako bi bil sprva imenovan sedanji nadzornik, ki bilo za organizacijo stališče lahko in z velikim zadoščenjem bi pozdravilo učiteljsko zmago osnovnošolskega zastopnika proti nasprotno delujočim silam.

Tako je pa položaj težji, ker je videti, da gotove sile delujejo še vedno na to, da v vsakokratni politični konjunkturi izrabljajo položaj za imenovanje svojih političnih pristašev. Drugi so odvrnjeni v stran, četudi je njihov strokovni sposobnost neoporečna. Do čistega strokovnega principa in uveljavljanja strokovne sposobnosti je še daleč.

Tudi v lastnih vrstah moramo grajati, če tovariši domnevajo, da je v gotovi konjunkturi dana pravica le njihovim političnim soimisljenikom do zasedbe poedinih mest. Iz tega je razvidno, da še niso prožeti stanovskega duha in nove smeri ter jih omenim, moment — konjunktura nasproti načelom, na katera pozabijo. Takim tovarišem moramo vso odgovornost prepustiti samim, ker organizaciji izbijajo sami orožitje iz rok za obrambo načelnega stališča ob drugih prilikah.

Pa ta prehodni štadij nas ne sme napraviti malodušne in nam ne sme vzeti vere v naša načela. Vse je minljivo — načela pa so trajna!

V posebno zadoščenje sta nam znana dva slučaja, ko sta dva tovariša gladko odbila ponudbo strankinih kurtežev, ki so jim

prišli ponujati nadzorniška mesta, da bi izmenjali dva nadzornika. Tema tovarišema vsa čast in spoštovanje; ona pojmuje prav deklaracijo!

Kadar postanejo izjeme pravilo, tedaj bo naš stan lahko ponosen sam nase!

Nisem navedel tu vsega dela v tem poročilu. Ako bi hotel to storiti, moral bi napisati skoro knjigo. Lahko pa razviditi, da smo postopali v smislu smernice, ki nam jih je začrtala pokrajinska skupščina v Kranju. Ako nismo mogli vsega doseči, je vzbek to, ker je sprejet program preobširen. Treba bo več let, da ga popolnoma realiziramo. Ko bo to izvršeno, bomo lahko rekli, da je naša organizacija duhovno popolnoma prerojena in sposobna vršiti po svojem članstvu med našim narodom svojo kulturno misijo.

Splošne vesti.

VPLIV LAJIKOV NA UČITELJSKA IMENOVANJA.

Ministr. Prosvete
Kralj. Srba, Hrvata i Slovenaca.
O. N. Br. 50.575.
4. VII. 1928.

Dodatno k tuk. odloku O. N. Br. 21.617/25 po predlogu prosvetnega oddelka Vel. župana v Mariboru in na osnovi čl. 50. drž. šol. zakona z dne 14. V. 1869 odnosno 2. V. 1883

odločujem da vstopita v komisijo za stalno nameščenje učiteljske osnovne in meščanske šole pri Vel. županu ljublj. in marib. oblasti s pravico glasovanja po dva zastopnika šolskih občin, ki ju določijo oblastni odbor.

Pomočnik ministra prosvete:
R. Jojić s. r.

Učiteljska imenovanja so bila vedno najbolj boleča rana na telesu učiteljskega stanu. Največ nasprotov in največ škoda je doneslo šoli in stanu kvarno reševanje tega vprašanja. Politični faktorji niso hoteli dati iz rok svojega vpliva pri učiteljskih imenovanjih. V zadnjem času se je strnilo vse pošteno učitelstvo, brez razlike strankarske pripadnosti in je pričelo resno delovati proti temu, da bi se delile učiteljske službe po strankarski pripadnosti, delovati pa je pričelo skupno vse učitelstvo tudi proti temu, da bi se sestavljale komisije za učiteljska nameščenja, ki bi se po svoji sestavi vzbujale predsodek, da najde v njih zaslonbo protekcijonizem in partizanstvo.

Strnjen učiteljski svet mora boriti proti temu, ker zahteva interes stanu tako in je izdajica stanu oni, ki dela drugače!

Po prevratu so se nameščenja učiteljskega vršila v Sloveniji s strani višjega šolskega sveta.

Zakonito podlago za to je dajal avstrijski državni šolski zakon od 14. maja 1869, ki je s §§ 48. in 50. normiral nastavljanje učitelstva, ter dokončni šolski in učni red z dne 2. maja 1883, v §§ 105., 109. in 110. Ti osnovni členi so imeli podrobno osnovo v deželnih šolskih zakonih za bivšo Kranjsko in Stajersko, odnosno Koroško, na podlagi katerih je posloval višji šolski svet kot pravi naslednik deželnih šolskih svetov.

Višji šolski svet je bil sestavljen na podlagi zakonitih določil, ki so veljali za bivše deželne šolske svete, t. j. §§ 37. in 38. dež. zak. za bivšo Stajersko od 8. februarja 1869 in §§ 38., 39., 40. in 41. dež. zak. za Kranjsko od 8. novembra 1912 ter je imel na podlagi teh tudi kompetenco učiteljskih imenovanj.

Ob uveljavljanju zakona o obči samoupravi ter ukvela o oblastni in sreski samoupravi je bil pa višji šolski svet ukinjen, vsi posli istega pa so bili prenešeni na velike župane, odnosno prosvetne oddelke pri velikih županah.

Za učiteljska nameščenja so stopili izven veljave gornji zakoni, ker je med tem stopil v veljavo tudi zakon o civilnih uradnikih in državnih uslužbenih, ki je točno določal, da veljajo za uradniška — torej tudi učiteljska nameščenja čl. 52., 61. in 62. čin. zakona.

Na podlagi čl. 61. čin. zak. je ministrstvo prosvete izdalo uredbo O. N. Br. 21.617/25, s katero je bilo določeno, da se v krajih, za katere ne velja čl. 35. srb. zak. o narodnih šolah iz leta 1904. izpolnjujejo učiteljska mesta po razpisu. Izbor kandidatur izvrši posebna komisija pri velikem županu, ki v zmislu čl. 62. čin. zak. izbere dvojico ter minister prosvete potrdi enega iz predloga. V komisiji so: veliki župan ozir. nam. prosv. inspektor, obl. šol. nadzornik za ošn. šole, eden učitelj osnovne šole in eden učitelj meščanske šole.

Tako se je vršilo dosedanje nameščenje učitelstva. V koliko se je izvajal in v koliko kršil čl. 62. čin. zakona ni potreba posebej pojasnjevati. Se ta sestava komisije, sestavljena iz samih uradnikov, ni uživala zaupanja učiteljskega, kaj šele nova komisija, v kateri bodo laiki, kot izraziti zastopniki strank, ki jim bo še manj izraziti nameščenje čl. 62. čin. zak. in bodo gledali ter si prizadevali, da bodo gojili protekcijonizem, personalno benificijalno politiko in podeljevanje služb po strankarski pripadnosti. Da je to v veliko škodo šoli in učiteljskemu stanu, ki se počasi s tem demoralizira, tega ne pomislijo!

Temu se pač mora upreti strnjeno učitelstvo brez razlike politične pripadnosti.

Med tem je bila pa na podlagi čl. 148. fin. zakona za leto 1927/28. izdana zakonit uredba O. N. Br. 28.038 od 2. maja 1927, o oblastnih in krajevnih šolskih odborih, ki vsebuje

popolnoma novo sestavo in nov delokrog oblastnih šolskih odborov. S to zakonito uredbo so izgubile popolnoma vso veljavo tožadnevne določbe v starih zakonih, torej predvsem §§ 49. in 50. drž. šol. zak. iz l. 1869., §§ 105., 109. in 110. dok. šol. in učnega reda iz leta 1883, ter §§ 37. in 38. dež. zak. za Stajersko iz leta 1869. in §§ 38., 39. in 40. ter 41. dež. zak. za Kranjsko iz leta 1912.

Sklicevanje na § 50. avstr. šol. zak., »da morajo na podlagi tega sodelovati pri nameščenju učitelstva činitelji, ki šolo vzdržujejo«, je brez vsake pravne podlage, ker so z uredbo o oblastnih šolskih odborih gornji členi razveljavljeni in o takšni zahtevi tudi neupravičena, ker uredba o oblastnih šolskih odborih, ki so edini pravni nasledniki bivših deželnih šolskih svetov, ne predvideva tem nikakoli kompetence pri učiteljskih nameščenjih. Namestilne komisije niso pravni nasledniki dež. šol. svetov in zato sklicevanje na § 50. avstr. šol. zak. pri njih ni opravičeno.

Neopravičena je pa ta zahteva, da sodelujejo laiki pri nameščenju učitelstva tudi zatekadelj, ker se to ne vrši pri nobeni drugi stroki državnega uradništva in bi se po tej logiki moralo zahtevati tudi sodelovanje lajkov pri nameščenju sreskih poglavarjev, sodnikov, poštarjev in železničarjev in vseh drugih državnih uradnikov. Da to ni niti v interesu službe in ne v interesu šole ali stanu, je jasno! Nešteto slučajev in vsa zgodovina učiteljskega stanu kaže, da pritegnitev lajkov k imenovanjem učitelstva ni bilo v interesu šole in ne učiteljskega stanu. S tem se je zanašal le protekcijonizem in partizanstvo v učiteljska nameščenja, kar je čisto — ne samo vznemirjalo — ampak celo sistematično demoraliziralo in korumpiralo delovalno na učiteljski stan.

Zato mora učitelstvo brez razlike strankarske pripadnosti zaključiti: lajske roke proč od učiteljskih imenovanj, ne uvajajte še več protekcijonizma in partizanstva v učiteljsko službo, če hočete dobro štati, narodu in državi! Ne odrekamo pa v zmislu moderne demokracije sodelovanja naroda pri drugih vprašanjih, ki zadevajo štati — čemur je v polnem obsegu ugodeno z uredbo o krajevnih in oblastnih šolskih odborih.

Na gospoda ministra prosvete apelira javno slovensko učitelstvo, da iz gornjih tehtnih razlogov in argumentov svojo uredbo o lajskem vplivu na učiteljska imenovanja razveljavi ter svojo uredbo O. N. Br. 21.617 od 23. aprila 1925 izpremeni toliko, da bodeta sodelovala v namestilni komisiji vedno skupno oba zastopnika učitelstva, ki naj ju učitelstvo samo izvoli v namestilne komisije po načinu, kakor je bil predviden za izvolitev strokovnih drugov v disciplinske senat. Učiteljski zastopniki naj imajo pravico, po dati tudi svoje oddvojeno mišljenje, ki ga ob utemeljenih razlogih g. minister upravlja. Kakor za Hrvaško naj se tudi za Slovenijo osnuje centralna komisija za nameščenja, v kateri naj ima slovensko učitelstvo — enako kot Hrvaško — svoje izvoljene zastopnike.

To je minimalna želja slovenskega učitelstva do g. ministra prosvete, ki je izvedljiva z enostavno izpremembo uredbe O. N. Br. 21.617.

Interes šole in stanu zahteva, da UJU krepko zastavi v tej smeri svoje sile in da stoji v lastnem interesu učitelstvo strnjeno za organizacijo!

Današnje tajniško poročilo naš delegat prečitajo še pred pokrajinsko skupščino, ker ga tam tajnik ne bo čital in se bo vršila debata o njem na podlagi tiskanega poročila. Današnjega »Tovariša« in onega s poročili UJU naj prinesejo delegati s seboj na skupščino v Celje.

Prispevki aktivnih in upokojenih drž. namestencev za Zvezo nabavljajnih zadrug. Delegacija ministrstva financ za Slovenijo razglasa uradno: Po nalogu ministrstva financ, generalne direktorije državnega računovodstva z dne 27. junija t. l. DR Br. 83.298 se bodo v zmislu čl. 14. uredbe o izpremembah in dopolnitvah uredbe o nabavljajnih zadrugah drž. uslužbenec in o zvezi teh nabavljajnih zadrug (»Ur. list« št. 187/53 ex 1928) oziroma v zmislu čl. 1. uredbe o zvezi nabavljajnih zadrug z dne 5. decembra 1920 (»Ur. list« št. 29/9 ex 1921) iz julija t. l. dalje v 36 enakih mesečnih obrokih za Zvezo nabavljajnih zadrug otežali prispevki, in sicer po 10 Din na mesec od prejemkov vseh aktivnih uslužbenec I., II. in III. kategorije in po 5 Din na mesec od prejemkov vseh ostalih oseb, omenjenih v čl. 1. drugocitane uredbe. Med slednje spadajo vsi zvančniki in služitelji ter vse osebe, ki prejemajo podporo ali pokojnino iz državnih blagajen. Računovodstvu finančne delegacije in vsem njegovim odelkom je naročeno, da prično takoj z otežanjem prispevkov. — Za delegata: Spindler. — Ker smo tik pred pokrajinsko skupščino, prepuščamo njej, da govori o zbrani delegati v imenu celokupnega učitelstva v tej zadevi.

Ker smo ponovno čuli, da oblastni šolski odbor izvršuje disciplinske preiskave pri šolskih upraviteljih, prosimo vse prizadete šolske upravitelje, da to v lastnem interesu točno in brez vsakih pretraviranj poročajo na poverjenstvo, ki bo storilo primerne korake, ker učitelstvo nikakor ne more poznati oblastnega šolskega odbora kot upravičeno disciplinsko oblast za kake preiskave proti učitelstvu — pa bodisi tudi če so v zvezi s krajevnimi šolskimi odbori.

Izved. redni občni zbor Zveze društev kmetijskih fantov in deklet v Ljubljani. Dne 10. junija 1928 se je vršil IV. redni občni zbor Zveze društev kmetijskih fantov in deklet v vrtnem salonu restavracije pri »Levu« na Gosposvetski cesti 16. Na občnem zboru je bila poleg drugih sprejeta sledeča resolucija:

Občni zbor društva kmetijskih fantov in deklet pozdravlja idejni pokret med slovenskim učitelstvom, ki teži za tem, da približa učitelstvo narodu in ga napoti k smotrenemu izvenšolskemu delu. S tem delom, predvsem z ustanavljanjem kmetijskih in gospodarskih nadaljevalnih šol, fantovskih in dekletskih krožkov, s sodelovanjem pri gospodarskih in prosvetnih ustanovah in društvih, naj pomaga učitelstvo našemu kmetijskemu ljudstvu pri njegovem prizadevanju po boljši splošni in strokovni izobrazbi in izboljšanju njegovega gospodarskega položaja. Pozdravljamo ta stremeljenja učitelstva zlasti še zato, ker hoče učitelstvo družiti s tem k skupnemu, pozitivnemu delu vsi narod tam, kjer je to skupno delo ne le možno, ampak iz narodnih in gospodarskih razlogov tudi nujno potrebno. — Pozdravljamo svoje članstvo, da priha z razumevanjem tem stremeljenjem našega učitelstva nasproti in da se radevolje odzivi njegovega vabilu in pozivu v zadevah, ki merijo na spopolnitev splošne in strokovne izobrazbe kmetijske mladine. Pozdravljamo pa tudi učitelstvo, da se odzove prošnjam naših društev za pomoč pri izobrazbenem in vzgojnem delu, ki ga skušajo vršiti naša društva. Pri tem vzgojnem delu naj se polaga največja važnost na to, da se razvija med narodom tako razporeženje, da bo mogoče sodelovanje med vsemi stanovji za gospodarsko in s tem kulturno povzdigo vsega naroda na podlagi interesov temeljnega sloja tega naroda, to je kmetijskega sloja, predvsem pa malega kmeta. Vzgojo v tem socialnem duhu smatramo za predpogojo skupnega in pozitivnega dela tam, kjer je to delo možno in nujno potrebno.

Likvidacija Edinstva. Učiteljsko društvo »Edinstvo« za novomeški srez je na občnem zboru dne 23. junija likvidiralo. — S tem je izvršena likvidacija vsega »Edinstva«, izvzemši razveljavljajoč okraja.

Obmejno šolstvo. Zelo razveseljuje dejstvo je, da naš stanovski list v zadnjem času prinaša več člankov o obmejnem šolstvu. To je znamenje, da ni vse v redu. Mi vsi premalo cenimo pomen in smoter obmejnega šolstva. Če pa se kateri upa kaj pisati o tej zadevi, je kmalu osovražen ali pa njegov glas je »glas vpijočega v puščavi«. Prav potrebno je, da bi večkrat izšli članki v stanovskem glasilu o naših obmejnih šolah. Da celo potrebna je v našem glasilu posebna rubrika »Obmejno šolstvo«. V tej rubriki bi se moralo vse, kar ovira napredek teh šol ne glede na osebo, politiko, brez pardona bičati. Iz vsega tega sledi, da učitelstvo samo — močna edinstvena organizacija bo rešila obmejno šolstvo državi in učitelstvu v prilog. Članek v »Učiteljskem Tovarišu« z dne 21. junija 1928, št. 49. nam pove marsikaj, kar si človek ne bi mislil, da je sploh mogoče pri nas. Govori o razmerah v Prekmurju, kar pa se lahko zgodi nekoč tudi pri nas kje na bivšem Stajerskem ali Koroškem. Ta članek pa nam tudi razkriva, da so res neke tajne sile, ki delujejo proti procvitu naših obmejnih šol. Kako je sploh mogoče, da so pri nas take razmere? Odgovor je lahak. Po 10-letnem osvojenju nimamo še osnovnošolskega zakona, ki mora tudi enkrat urediti to preprosto vprašanje. Dosedaj so izšli nekateri dobri odloki, ki urejajo razmere na obmejnih osnovnih šolah. Izšla pa je tudi naredba, ki pa se hvala Bogu dosedaj pri nas še ni uveljavila. Naredba, ki pravi, da starši lahko sami določajo narodnost. Ta naredba se baje hoče uveljaviti tudi pri nas v obeh oblastih. Kakšne bodo posledice te naredbe? Po naši severni meji in pa po bivših nemških okrajih se bodo na podlagi te naredbe zopet otvorili nemški razredi, v katerih se bodo nadalje vzgajali iz naših otrok — janičarji. To pa iz tega razloga, ker oni starši, ki so bili prej v nemških šolah po naših nasprotnikih zastupljeni in so še, bodo zopet dali otroke v te nemške razrede. Naše matere bodo zopet rodile nemške oziroma madžarske otroke. Redili bomo zopet gade na lastnih prsih. Izgovarjali se bodo zopet nekateri z manjšinskimi pravom. Kaj manjšinsko pravo! Da bi ga le vse države tako izvajale kakor mi. Manjšinsko pravo menda ja ne more zahtevati od nas, da bi v lastni državi janičarje vzgajali. Mi ne silimo, da bi Nemec postal Slovenec. Pravimo samo to: Roke proč od naše mladine, ki je in mora biti naša. Merodajne faktorje pa opozarjamo, naj te naredbe ne uveljavijo, ampak razveljavijo. Naša stanovska organizacija pa naj gleda, da se tudi v bodočem osnovnem šolskem zakonu uredi vprašanje obmejnega šolstva enkrat za vselej. Priporočljiva pa bi bila tudi v okviru poverjenstva UJU ljubljana anketa šolskih upraviteljev obmejnih šol s strani šolske oblasti vsaj enkrat v letu. Taka anketa bi gotovo razčistila marsikatero vprašanje, ker pregovor pravi: »Več glav več ve!« — Karrel Jakopec, šolski upravitelj.

Zvišanje prispevkov za politično zavarovanje. Minister za socialno politiko je na podlagi sklepa ravnateljstva Osrednjega urada za zavarovanje delavcev odobril zvišanje prispevkov za bolniško zavarovanje in to za urade, kateri so letna poslovanja zaključili z deficitom. Takih uradov je za enkrat 13. Tudi za trgovsko društvo »Merkur« v Zagrebu se zvišajo prispevki. Nevarnost zvišanja prispevkov grozi vsem uradom, kateri bi v svojem poslovanju ne mogli vzdržati ravnotežja. Zato je važno, da tudi Slovenija budno pazi na problem zavarovanja. Zlasti je važno redno plačevanje prispevkov, katerega pa danes ni. — Prispevki so bili zvišani od 6 na 7%, odnosno od 6 na 65% in to od 1. julija 1928 dalje.

Državni zavod za zdravstveno zaščito mater in dece v Ljubljani razpisuje natečaj za sprejem gojenk v šolo za sestre. Opozarja se na razpis v »Uradnem listu« št. 63/1928 s